

Virtuálny pohľad na 80 rokov CVTI SR prostredníctvom špecializovanej zbierky digitálnej knižnice

Na začiatku sme mali v našom oddelení predstavu vytvoriť k osemdesiatemu výročiu CVTI SR niečo výnimočné, neskôr naša predstava nadobudla jasnejšie rysy. Rozhodli sme sa, že prostredníctvom digitalizácie archívnych periodík, fotiek a publikácií vybudujeme špecializovanú digitálnu zbierku reflektujúcu osemdesiat rokov činnosti CVTI SR.

V krátkom čase sme na základe realizovanej rešerše selektívne vybrali najzaujímavejšie dokumenty, ktoré CVTI SR počas svojej existencie vydalo. Po doručení dokumentov zo skladu sme pristúpili k ich digitalizácii, spracovaniu, OCR, importom do digitálnej knižnice a dlhodobej archivácii. Digitalizácia sa realizovala na skeneri Bookeye 4 V1A v rozlíšení 400 dpi, rozrezanie dvojstrán, orezanie a vyrovnávanie bolo realizované prostredníctvom softvéru na riadenie digitalizačných postupov ScanFlow v súbahu s operátorskými korekciami za pomoci klientskej aplikácie ScanGate. Optické rozpoznanie znakov bolo uskutočnené softvérom ABBYY Recognition server, z ktorého výstupy vo forme jednotlivých PDF súborov, boli importované do digitálnej knižnice MediaINFO, v ktorej sme vytvorili špecializovanú digitálnu zbierku. Stále sme však nemali pocit dostatočného uspokojenia. Po krátkej internej analýze možností, ktoré nám softvér našej digitálnej knižnice umožňuje, pristúpili sme k ďalšiemu kroku, ktorý predstavoval vytvorenie špecializovanej prezentačnej webovej stránky ku príležitosti osemdesiateho výročia CVTI SR. Po analýze obsahu digitalizovaných dokumentov, sme začali selektívne vyberať pútavé príspevky z histórie CVTI SR a tematicky sme ich rozdelili podľa rozličných časových období. Vďaka ústretovosti Tlačovej agentúry Slovenskej republiky (ďalej len TASR) sa nám podarilo získať aj ďalšie archívne fotografie z ich archívov, ktoré sme umiestnili do digitálnej zbierky. Špecializovaná digitálna zbierka (dostupná na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>) pozostáva z hlavných a vybraných článkov vydaných k minulým výročiam CVTI SR, ktoré dopĺňajú archívne dobové fotografie výstav, zamestnancov a zaujímavých udalostí zo života CVTI SR. Nasledujú publikácie vydané pri príležitosti minulých výročí a vybrané periodiká z produkcie CVTI SR. Komplexne sme spracovali jubilejné roky CVTI SR, konkrétne rok 1963 (25. výročie), rok 1978 (40. výročie), rok 1988 (50. výročie), rok 1998 (60. výročie), rok 2008 (70. výročie) a rok 2013 (75. výročie).

Publikácie vydané pri minulých výročiach CVTI SR

Slovenská technická knižnica – 25 rokov činnosti : zborník, 1938 – 1963

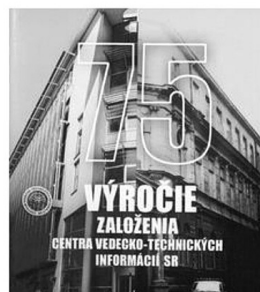
Slovenská technická knižnica pri svojom 55. výročí. Zborník.

Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky. 1938 – 1998

Centrum vedecko-technických informácií SR 1938 – 2008 : 70 rokov Váš spájame so svetom informácií.

75. výročie založenia Centra vedecko-technických informácií SR

Obrázok č. 1 Špecializovaná webová stránka – dostupné digitalizované publikácie vydané k minulým výročiam CVTI SR. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>).

Redakčný systém softvéru digitálnej knižnice nám umožňuje prostredníctvom rôznych špecializovaných funkcií jednoducho a rýchlo vytvoriť tematicky zameranú webovú stránku z importovaného digitálneho obsahu. Tento proces môžeme nazvať aj odbornou recykláciou obsahu, s cieľom vytvárania nových prehľadových informačných produktov. Pri vytváraní webovej stránky je možné z importovaných objektov digitálnej knižnice vyberať konkrétne strany, náhľady celých publikácií a metadáta digitalizovaných objektov. Pútavá je aj možnosť dynamických automatických zmien na základe importov nových dokumentov už do existujúcej zbierky a plnotextové vyhľadávanie.

Z vybraných odborných periodík vydávaných CVTI SR sú dostupné nasledujúce tituly: Metodický spravodajca (1961 – 1967), Spravodajca Slovenskej technickej knižnice (1968 – 1996), Bulletin Centra vedecko-technických informácií SR (1997 – 2000) a ITlib (2001 -).

Vybrané periodiká vydané CVTI SR Prezrieť všetky ▶

Plnotextové vyhľadávanie v digitálnej knižnici CVTI SR

Obrázok č. 2 Špecializovaná webová stránka – digitalizované periodiká vydávané CVTI SR a plnotextové vyhľadávanie. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>).

Medzi hlavné články z roku 1963 sme zaradili prehľadový príspevok Ing. Hajduška, riaditeľa Slovenskej technickej knižnice (ďalej len SITK) v rokoch 1958 – 1965 s názvom Vznik a vývoj SITK a jej pomoc technickému rozvoju, ktorý komplexne mapuje prvých 25 rokov Slovenskej technickej knižnice. Medzi ďalšie hlavné články z roku 1963 sme zaradili článok s názvom Ohlasy v tlači, ktorý zverejňuje prepisy článkov venované výročiu SITK zo slovenských novín Práca, Pravda a Večerník. Vtedajšia činnosť a výsledky SITK boli predstavené verejnosti aj v článku Polmiliónový fond Slovenskej technickej knižnice – Okno do sveta vedy a techniky, ktorý vyšiel v Pravde dňa 14. 7. 1962 V tomto článku sa vyzdvihuje existencia tzv. cirkulačnej služby, ktorej fungovanie je v článku detailne opísané: „Do čítárne Slovenskej technickej knižnice dochádza okrem toho 2.120 časopisov, z nich viac než polovica je zo zahraničia (855 z krajín socialistického tábora). Nie je to málo, záujem o ne je však obrovský. A tak, aby sa dostalo ozaj na každého, vymysleli a zaviedli v knižnici neobyčajne prospešnú novinku, tzv. cirkulačnú službu. Rozoslali závozom prehľad časopisov, zostavili zoznam záujemcov a jednotlivé čísla teraz putujú podľa poradovníka od jedného k druhému. Ak ktosi z jednotlivých či kolektívnych čitateľov (podnikov, inštitúcií) má záujem o niektorý článok, zabezpečí mu knižnica preklad. Na tento cieľ si vytvorila okruh (okolo dvesto) externých prekladateľov z najrozmanitejších odvetví vedy a techniky.“ Ďalej v článku sa autor venuje ďalšej populárnej službe SITK, ktorou bola špecializovaná bibliografická činnosť: „SITK pripravuje aj viaceré špecializované bibliografie v troch rovinách. V prvej vychádza bibliografia pre základné kádre v priemysle (na ilustráciu niektoré tituly z nej: čo má čítať sústružník, čo má čítať traktorista a pod.), pre stredne kvalifikované kádre vydávajú špecializované pomôcky (témy: Tlmenie hluku v budovách, Izolácie budov proti vlhkosti a pod.) V nich odporúčajú literatúru, upozorňujú na dôležité novinky. Pre vedeckých pracovníkov a vysoko vzdelaných odborníkov robia fundované a podrobné rešerše. Za zmienku stojí, že v knižnici pracuje aj špecializovaná študijná skupina, ktorá sa zaoberá problémami stavu techniky a ekonomickej účinnosti výroby v zahraničí. Je dobrým radcom pred začatím práce na výskumných úlohách či pri zavádzaní niektorých novinek do výroby a vie dať záujemcom prehľad o súčasnej svetovej úrovni toho-ktorého odvetvia.“ Tento komplexný prehľadový článok autor zakončil nasledujúcou charakteristikou: „Slovenská technická knižnica v Bratislave si plní úlohy širitelia najnovších poznatkov a vychovávateľa širokých čitateľských vrstiev dobre. Pomáha výskumu, vývoju, výrobe i bezprostrednému rozvoju novej techniky, a to najmä aby prehĺbil vedomosti, načrie nielen do bohatstiev svojho knižného fondu, ale prakticky do regálov všetkých významných svetových technických biblioték.“ Veľmi zaujímavá je aj séria článkov od významných slovenských vedcov s názvom Vedci a Technici o spolupráci so Slovenskou technickou knižnicou, v ktorom vedeckí pracovníci opisujú prínosy Slovenskej technickej knižnice v oblasti podpory vedy a techniky na Slovensku. V tomto článku prof. Ing. Pavol Petřík, vedúci Katedry zakladania stavieb, geológie a priehrad, Stavebnej fakulty v Bratislave charakterizuje SITK nasledujúcimi slovami: „Vďaka starostlivosti vedenia knižnice a obetavosti jej pracovníkov získala Slovenská technická knižnica veľké zásluhy na rozvoji techniky na Slovensku. Jej dnes vďačí široká čitateľská obec za to, že urýchľuje kroky nášho vedeckého briedenia a naplňuje nás vierou v nové víťazstvá na poli techniky. V tejto záslužnej práci prajeme jej veľa zdraru v prospech celej našej vlasti.“ Hlavné články sme doplnili dobovými fotografiami z obdobia 1952 – 1963, na ktorých sú zachytené predovšetkým výstavy zahraničnej technickej literatúry. Okrem hlavných článkov sme vybrali aj zaujímavé články mapujúce knižničné fondy, propagáciu technickej literatúry a bibliografickú činnosť.

K štyridsiatemu výročiu (rok 1978) sme medzi hlavné články vybrali rozhovor s bývalými riaditeľkami SITK (Dr. Huškovou a Ing. Zlatohlávkovou). V rozhovoroch sú opísané neformálnym, ale pútavým spôsobom začiatky budovania knižnice, problémy so sťahovaním a výstavbou nových priestorov. Dr. Hušková opisuje v rozhovore problémy s akvizíciou nových titulov počas vojny: „Základom budovania knižničného fondu bola česká učebnicová a príručková literatúra. Slovenská technická a prírodovedecká literatúra v tom čase bola skutočne veľmi chudobná, Hroncove matematické publikácie boli v tomto smere jednou z mála výnimiek. Pritom české publikácie bolo veľmi ťažko získať, jednak v dôsledku nepriaznivej politickej situácie – Čechy a Morava boli za hranicami – a jednak preto, že aj tam boli mnohé diela už rozobrané. Niekedy bola forma získavania českej literatúry až kuriózna. Na SVŠT bol nedostatok prednášateľov, preto do Bratislavy dochádzali niekoľkí profesori z Brna. A títo každý pondelok, keď pricestovali do Bratislavy, priniesli so sebou kufor plný kníh pre našu knižnicu. Toto bol azda hlavný zdroj, aspoň po určitý čas, prísunu českých kníh do knižnice.“ Ďalej Dr. Hušková spomína na problémy so zamestnávaním nových pracovníkov v povojnových rokoch: „So získavaním pracovníkov do knižnice to bolo vôbec veľmi ťažké, málokto tam chcel ísť pracovať. Technici si našli atraktívnejšie a lepšie platené zamestnanie, knihovníci sa tiež netrhali o náročnú prácu v začínajúcej knižnici, ešte k tomu v stiesnených priestorových podmienkach na I. poschodí v terajšej budove Elektrotechnickej fakulty na Vazovovej ulici.“ Ing. Zlatohlávková si spomína na začiatky knižnice nasledovne:

„Bolo nás spočiatku veľmi málo, postupne v novej budove sme sa rozrastali, ale môžem povedať, že kolektív bol stále veľmi dobrý. Vládlo tu akési vzájomné porozumenie, každý sa snažil druhému pomáhať, boli sme, ako sa hovorí, akoby jedna rodina. Pamätám si, ako jeden pracovník z akýchsi dôvodov nechcel ísť pomáhať pri sťahovaní v nedeľu; vzali sme ho vtedy zo dve-tri ženy do parády a hučali sme doňho toľko, až sme ho presvedčili. A nakoniec bol rád. Veľmi čulý bol spoločenský život v knižnici. Organizácia ROH usporadúvala často rôzne podujatia, na ktorých sa spievalo, recitovalo, tancovalo. Vymýšľali sa žartovné texty, pravda, myslené dobre, nikto sa neurážal. Niektoré sa zachovali dodnes. Napr. v jednom z nich, z roku 1953, to sme už rok boli v novej budove, bola knižnica žartovne nazvaná „Rekreačným strediskom ÚTK“ a ja som bola označená za jeho projektanta a správcu. Pri opise „rekreačného strediska“ sa hovorilo: „Je tu nádherný palmový háj v bezprostrednej blízkosti (na prízemí)“ – mali sme tu totiž vtedy niekoľko krásnych paliem. Ďalej sa pokračovalo: „Krásna rekreácia pre rybárov lovom rýb v blízkom akváriu (bezplatne a beztriestne). Kúpanie iba na povolenie správy rekreačného strediska, ktoré sa vydáva len skúseným plavcom“ – to bola zasa narážka na akvárium, ktoré zdobilo miestnosť katalógov. (Škoda, že tam už nie je, pretože čitatelia si ho veľmi pochvaľovali: unavení zo štúdia si pred ním nervovo oddýchli).“ Ďalší vybraný článok s názvom SITK očami používateľov a spolupracovníkov, bol oslavnou kyticou listov od vedúcich pracovníkov výrobných podnikov a pracovníkov v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu. Osviežujúcou vsuvkou medzi odbornými témami je séria karikatúr a vtipov z knihovníckeho prostredia. Z vedľajších článkov, ktoré sme vybrali, nás zaujala najmä zbierka príspevkov od rozličných zamestnancov s názvom Spomienky, postrehy a príbehy zo života knižnice, v ktorých zamestnanci opisujú zaujímavé a vtipné príhody zo života knižnice. Pani Ing. Hačková svoj príspevok o ručnom dierovači, začína slovami: „Automatizácia knižničných

agend nie je humor, ale horor, najmä pre pracovníkov, ktorí si pokojne roky kráčali životom a o počítačoch sa im ani nesnívalo. Nejednému z nás sa poriadne z kečky parilo, keď sme sa v knižnici začali oboznamovať s množinou nám nepochopiteľných výrazov, ako datarecordér, Friden, Flexowriter a pod. Šéf nás ráno prekvapil požiadavkou, že treba zaobstaráť ručný dierovač pre prípad, že by bolo treba rýchlo vyhotoviť náhradný štítok alebo dierovač by bol vyradený z prevádzky. My, ako dobrí byrokrati, sme sa obrátili na „odborníkov“ – nákupné oddelenie. Až raz... po troch rokoch objavil sa vo výskumnom oddelení už ako brigádnik – dôchodca pracovník nákupného oddelenia. Predpokladala som, že za jeho návštevu vďačím svojmu osobnému šarmu; bola som si vedomá toho, že som nijaký kancelársky materiál neobjednávala a nevedela som si predstaviť, čomu vďačím za návštevu. Po výmene pár bežných spoločenských konverzačných fráz o počasí, zdraví, dobrých vlastnostiach nadriadených, otvoril kolega aktovku a začal v nej hľadať. S veľkorysým gestom, spokojným úsmevom a slovami: „Konečne sa mi podarilo vybaviť vašu objednávku a obstaráť vám ručný dierovač!“ položil predo mňa na stolík razidlá, ktoré šustri alebo brašnári používajú na vyhotovovanie dierok do kožených opasok. V tom čase mi už ako „veľkému odborníkovi“ vyrazil jeho čin reč. Keď sa mi podarilo opäť prebrať sa k vedomiu, ponúkla som dotyčného za jeho úsilie a poctivú snahu plniť zverené úlohy – dobrou kávou.“

Obrázok č. 3 Výstava maďarskej technickej literatúry v SITK, ktorá sa uskutočnila 5. 4. 1963. (Zdroj: Archív TASR). (Dostupné na: <https://digitalnkniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>).

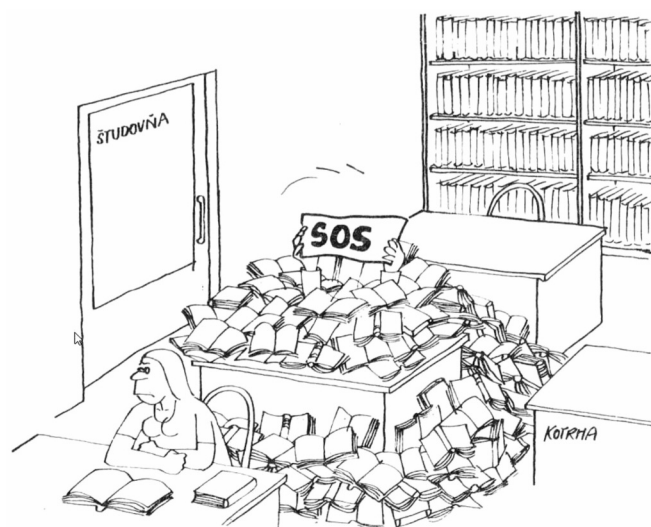

Obrázok č. 4 Irena Baková pri cirkulačnej výpožičnej službe využíva pomoc samopočítača. (Zdroj: Archív TASR) (Dostupné na: <https://digitalnkniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>).

V roku 1978 zrejme nemali zamestnanci SITK priznať svoje vtipné omyly a podeliť sa s nimi s odbornou verejnosťou, čo dokazuje aj ďalší, tentokrát už anonymný príspevok z druhého čísla Spravodajcu SITK s názvom Kam až vedie prílišná knihovnícka horlivosť, ktorý ukazuje jeden prípad z dávnejších čias: „Matica slovenská poslala vtedy do našej knižnice akýsi písomný materiál, dnes už si nikto presne nepamätá aký – na pripomienky. Materiál bol viacstránkový, zošíty, mal teda formu malej brožúrky. Či už sa sprievodný list k tomu stratil, alebo ho jednoducho niekto u nás ignoroval, to sa nevie, skrátka materiál sa dostal do oddelenia spracovania, kde ho patrične knihovnícky spracovali, dali mu signatúru, vystavili katalogizačný lístok, oklasifikovali a zaradili do fondu. Až pri urgencii z Matice sa prišlo na to, kam sa brožúrka podela. Pochopiteľne, nastala všeobecná veselosť a pracovníci dotyčného oddelenia sa na nejaký čas stali terčom žartovných poznámok svojich kolegov.“ Ján Berky opisuje vo svojom príspevku život v SITK nasledovne: „Obligátne „spory“, že na Štefanovičovej ulici sa máte lepšie ako my na „gotvaldáku“, pokladali sme za večnú tému do diskusie. Aj napriek nim spoločenský život bol pestrý a často si spomínam na niektoré veľmi dobré podujatia. Napr. raz sme zorganizovali vydarený spoločenský večierok vo veľkej študovni, kde v „kultúrnom programe“ sa každé oddelenie objavilo v častuškách a scénkach a kde sme sa cítili tak dobre, že sa nám nechcelo rozísť. Okrem toho tu bývali oslavy MDŽ, zájazdy, sviatky Deda Mráza, dobrovoľné brigády. Peknou tradíciou boli rozlúčky s pracovníkmi, ktorí odchádzali do dôchodku. Celkove mám na svoju prácu v SITK veľmi dobré spomienky a rád sa tam obrazne, i fyzicky vraciam.“ SITK v tomto období organizovala vzdelávacie kurzy medzi nich patril aj základný kurz VTEI v rozsahu stopäťdesiatich vyučovacích hodín. Po viac ako štyridsiatich rokoch môžeme byť hrdí, že tradícia kurzov zostala v CVTI SR zachovaná dodnes. V súčasnosti CVTI SR zastrešuje obdobný kurz Knihovníckeho odborného minima. V rámci rubriky: Humor spoza knižničných regálov sa zachovali aj mnohé vtipné zážitky zo skúšok a seminárnych prác: „V záverečnej práci zo základného kurzu VTEI, ktorý organizovala SITK, sme sa dočítali: – Výpožičky delíme na dva základné typy; prezenčné a abstinentské.“ Medzi perly z ústnych skúšok sme vybrali zaujímavé odpovede účastníkov kurzu: „Aké katalógy poznáte? – Drevené a plechové.“ „Čo musí obsahovať každý popisný záznam pre menný katalóg? – Pohlavie, názov, podnázov. „Akú úlohu plní Matica slovenská v jednotnej sústave knižníc? – Je koncentračnou knižnicou.“

Spomienky na toto obdobie ukončujeme archívnymi fotografiami zo Slovenskej tlačovej agentúry TASR z rokov 1964 – 1978. Na fotografiách z tejto éry sú zachytené jednotlivé pracoviská, zamestnanci pri práci, sklady a študovne SITK.

Pri štúdiu archívnych dokumentov ma veľmi ma zaujala fotografia z roku 1968 – maketa nového komplexu budov pri Dunaji, pričom jedna z nových budov v tejto lukratívnej lokalite mala byť pridelená SITK. Redaktor TASR Ivan Dubovský k fotografií nižšie napísal nasledujúci komentár: „Model nového kultúrno-spoločenského centra v Bratislave pri Dunaji, v priestore bývalej Apollky a Martanovičovej ulice. Na 33 ha ploche bude o. i. budova SNR, Presscentrum, Slo-

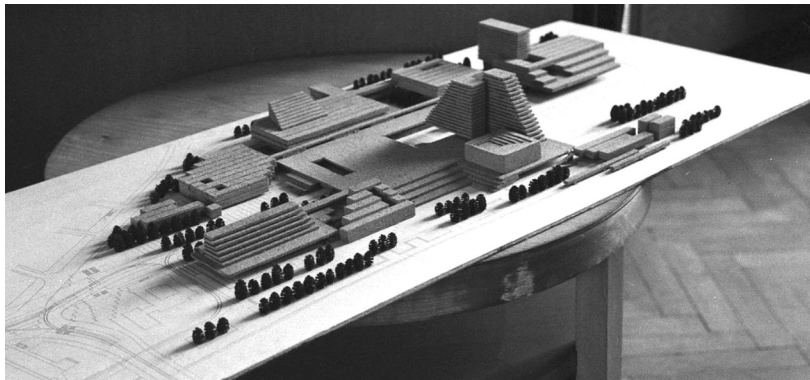

Obrázok č. 5 Humor spoza knižničných regálov. In: Spravodajca SITK, 1978, č. 2, s. 24 – 30. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/s/PrUwKZhs6U>).

Obrázok č. 6 Špecializovaná webová stránka – kolekcia vybraných fotografií z rokov 1973 – 1978. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>). (Zdroj : Archív TASR).

venská technická knižnica, Múzeum robotníckeho hnutia, medzinárodný hotel, medzinárodné osobné prístavište, podchody pre peších. V priestore na parkovanie áut bude 2600 miest. V I. etape výstavby v roku 1970 sa začne stavať Presscentrum, Slovenská technická knižnica a budova SNR. Autormi návrhu sú prof. Ing. arch. Jozef Lacko, Ing. arch. Ladislav Kušník a Ing. arch. Ivan Slameň." Aký osud zastihol tento projekt a prečo sa nakoniec nerealizoval už nevieme.

Obrázok č. 7 Model nového kultúrno-spoločenského centra – jednou z budov malo byť aj nové sídlo SITK. (Zdroj: Archív TASR). (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>.)

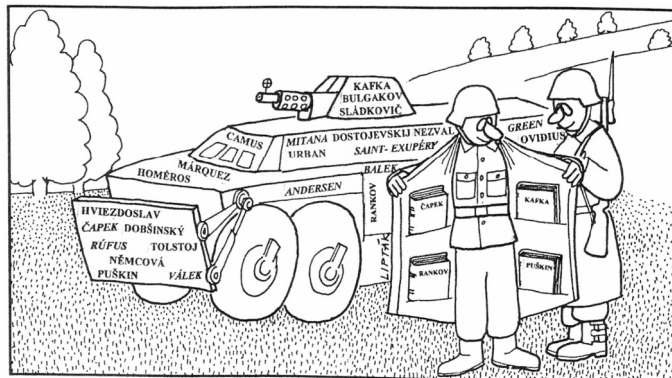
Pri príležitosti päťdesiateho výročia SITK (rok 1988) sme medzi hlavné články vybrali príspevok zo Spravodajcu SITK s názvom 50 rokov Slovenskej technickej knižnice, v ktorom sú zhrnuté všetky ťažiskové podujatia, ktoré SITK v rámci svojich osláv zrealizovala. Ako zvlášť úspešné aktivity sú vyznačené výstavy z ktorých bola najúspešnejšia výstava s názvom Publikačná činnosť SITK, ktorá bola v priestoroch SITK inštalovaná v dňoch 16. 2. 1988 – 19. 2. 1988 a dňa 17. 2. 1988 o nej vysielala Československá televízia dokument, obdobnú reportáž odvysielal aj Slovenský rozhlas. Oslavy päťdesiateho výročia sa niesli i jej budovou, ktorá bola vyzdobená fotografiami z jednotlivých pracovísk. Článok je doplnený o gratulácie osobností z politického, kultúrneho a vedeckovýskumného života sprevádzaná gratuláciami riaditeľov výrobných podnikov a vyznaných inštitúcií. Po štatistických ukazovateľoch prichádza odľahčenie vo forme rubriky Veselo o knihách a knižniciach, v ktorej je niekoľko ilustrácií, z ktorých do tohto článku vyberáme len jeden – o vkladných knižkách. Vkladným knižkám bol venovaný okrem karikatúry aj nasledujúci vtíp: „Krádež knihy vraj nie je krádež. A ako je to potom s krádežou vkladnej knižky?“

Obrázok č. 8 Veselo o knihách a knižniciach. In: Spravodajca SITK, 1988, č. 3, s. 40 – 42. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>.)

K príležitosti šesťdesiateho výročia CVTI SR (rok 1998) bola vydaná publikácia Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky 1938 – 1998. Publikácia je prehľadová, poskytuje komplexný prehľad histórie CVTI SR, komplexne sa venuje sa knižničnému fondu, informačným, rešeršným a ostatným službám, ktoré CVTI SR poskytovalo, jednotlivé kapitoly sú venované domácej a zahraničnej spolupráci, technickému rozvoju, súčasným priestorom, stavbe novej budovy CVTI SR a ďalšiemu rozvoju CVTI SR. Z tejto publikácie sme medzi hlavné články vybrali prehľadový článok z názvom Kalendár významných udalostí CVTI SR, ktorý v bodoch zaznamenáva všetky významné historické udalosti CVTI SR od jej vzniku až po súčasnosť a krátky príspevok Mgr. Vlasty Cikatricisovej (poverenej riadením CVTI SR) z mimoriadneho čísla Bulletinu Centra vedecko-technických informácií SR. K vedľajším článkom sme zaradili príspevky Kolomana Ulricha s názvom Predslov a článok Deväťdesiate roky až po súčasnosť. I keď sme z jubilejného roku 1998 nenašli žiadne veselé a vtípné historiky zo života knižnice, humor sa do odborných periodík opäť dostal v roku 1999 vo forme špecializovanej rubriky Poradňa NKVT Bulletinu Centra vedecko-technických informácií SR. Do rubriky zasielali knihovníci svoje postrehy a problémy z knižnično-informačnej praxe, na ktoré odpovedala expertná komisia NKVT. Pre ilustráciu publikujeme jeden z mnohých príspevkov z roku 2000. Otázka do poradne: „V našej knižnici máme dlhú tradíciu využívania bibliobusov. Tohtoročnú krutú zimu však naša posledná staručká Karosa neprežila, a tak sme boli postavení pred problém, ako ďalej. Zhodou okolností, práve v tom čase slovenská armáda predávala nepotrebné časti výzbroje. Z ich ponuky nás zaujalo najmä bojové vozidlo pechoty, (BPV) a potom ešte obrnený transportér vz. 64. Všetko to boli bojaschopné prostriedky, ale hlavne boli ponúkané za skutočne smiešne ceny (napr. jeden OT64 vyšiel na 9 000,- SK). Tak sa stalo, že naše vedenie kúpilo 3 pojazdné obrnené transportéry OT64 so zámerom využiť aspoň jeden z nich na nahradenie dosluživšieho bibliobusu. Po počiatočných rozpakoch zamestnancov knižnice sa ukázalo, že tieto vozidlá majú oproti autobusom niektoré nesporné výhody (snehová kalamita alebo niečo také ako zaplavené cesty pre knižnicu jednoducho neexistuje – ide o obojživelný transportér) a nesporné sa zvýšila aj bezpečnosť knihovníkov. Keď sa nám napokon podarilo zohnať vodiča na tento „dopravný“ prostriedok (jeden z našich zamestnancov, síce už v dôchodkovom veku, slúžil v armáde ako vodič práve takéhoto transportéra), už nič nebránilo tomu, aby sme opäť začali naše výjazdy za už nedočkavými, čitateľmi. Čo nás však trápi a s čím si skutočne nevieme poradiť, je vysoko odborný terminologický problém späť s týmto dopravným prostriedkom. Ako nazvať toto naše zariadenie, respektíve ním vykonávanú činnosť tak, aby to bolo v súlade s platnou terminológiou a vôbec –

pod akým názvom to máme uvádzať v štatistikách či účtovníctve? Aby sme tento problém vyriešili, objednali sme si dokonca špecializovanú rešerš (kľúčové slová armáda, transportér, bojové prostriedky, knižničné služby) z online i offline báz dát, no našla sa akurát jedna zmienka v ruských novinách Sovetskij tankist č. 12/1944 o použití tanku T34 pri zásobovaní obkľúčenej jednotky knihami a periodikami – inak jednoducho nič! Sme z toho veľmi sklamaní a vo Vašej poradni vidíme poslednú nádej, že nám poradíte a my budeme môcť čo najskôr naplno rozbehnúť čitateľmi tak požadovanú službu! S pozdravom Vďační pracovníci odboru služieb. Odpoveď z poradne NKVT: „Vami nadhodený problém je jeden z tých, ktoré prináša život a na ktoré teória jednoducho nemôže mať pripravenú odpoveď. Poznámka: Pokiaľ ide o Vami spomínanú rešerš, musíme Vás upozorniť, že po dôkladnej analýze sme našli ešte jednu zmienku o využití bojových prostriedkov na zabezpečenie knižničných služieb. Konkrétne išlo o nasadenie bojových slonov v časoch Púnskych vojen na zásobenie papyrusovými zvitkami pre potreby veliteľov zimujúcej armády vojvodu Hannibala. Z uvedeného jasne vyplýva, že skutočne ide o novú, zatiaľ teoreticky ani prakticky neoverenú záležitosť. Po hlbšom preskúmaní problému sme dokonca prišli k záveru, že Vami načrtnutá cesta je z celospoločenského hľadiska mimoriadne efektívna. Je totiž všeobecne známe, že slovenská armáda musí jednak redukovať výzbroj a zároveň ju modernizovať – úplne logicky teda vyvstáva otázka, ako ďalej s nepotrebnou technikou. Nechať ju likvidovať za drahé peniaze, alebo sa pokúsiť ju vyviezť do politicky spravídla nesprávne orientovaných krajín? Váš prístup ukazuje ďalšiu možnú cestu – jednoducho po malých úpravách (napr. znefunkčnenie palubných diel a pod.) previesť vhodnú techniku na knižnice. Tým sa jednak armáda zbaví prebytkov (a nikto ani v EÚ nemôže mať námietky voči takémuto využitiu bojovej techniky) a zároveň prakticky zadarmo radikálne sa zlepšia poskytované služby. Odľahlé lazy a samoty na Myjave či Kysuciach alebo Orave by mohli byť pokryté knižničnými službami tak, ako ešte nikdy doteraz – spomeňme si len, o čom snivali nadšenci ako Hrebenda alebo Rízner – a vďaka Vám prišiel čas, keď sa dočkali – tank (transportér) sa takto stáva priam nositeľom kultúry!!! Pokiaľ ide o terminológiu, to je skutočne vážny problém. Dá sa dokonca povedať, že Vami nadhodená otázka vyprovokovala neuveriteľne búrlivú diskusiu týkajúcu sa podstaty problému. Ide o to, že mechanické vygenerovanie názvu podľa použitého dopravného prostriedku s prefixom biblio

Obrázok č. 9 Poradňa NKVT. In: Bulletin CVTI SR, 2000, č. 2, s. 2. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>).

Obrázok č. 10 Špecializovaná webová stránka – kolekcia vybraných fotografií z roku 1996. (Dostupné na: <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/page/80-rokov-cvtisr>). (Zdroj: Archív TASR).

sa nám nevidí úplne terminologicky čisté, napriek tomu, že aspoň pokiaľ ide o spojenie bibliobus sa pomerne vžilo. Stačí však prvé použitie nejakého iného prostriedku a už sú problémy, napr. trolejbus upravený na knižničné účely je tiež bibliobus alebo už bibliotrolejbus? A to ani nespomíname iné možnosti ako biblioelektrička, bibliónákladnéauto alebo bibliomotorovývlak či bibliovrtuľník alebo dokonca bibliovznášadlo. Sami vidíte, že tadeto cesta nevedie. Ukazuje sa teda, že lepšie bude radikálne zmeniť optiku nazerania na tento problém. My sme to aj urobili a výsledkom je návrh nového termínu, a to mobilná knižnica. Tento termín je neutrálny pokiaľ ide o formu použitého dopravného prostriedku, prostredníctvom ktorého knižnica približuje svoje služby čitateľom a zároveň jasne ukazuje na podstatu takýchto služieb. Na záver prijmite naše poďakovanie za podnetnú otázku, ktorá iste bude inšpirovať aj ostatné slovenské knižnice. V tejto súvislosti nám ešte napadla jedna vec súvisiaca konkrétne s použitím transportérov, tankov a podobných zariadení v knihovníctve. Je totiž známe, že ide o zariadenia náročné na spotrebu pohonných látok a myslíme si, že štát by mal PHM použité na priamu spotrebu v knižniciach menej alebo vôbec daňovo zaťažovať – pozri precedens s takzvanou zelenou naftou pre poľnohospodárov. V tomto prípade by bolo namieste požadovať takzvanú biblionaftu. Nuž ale tento problém si vyžaduje viac priestoru, takže o ňom zasa niekedy nabadúce. S pozdravom Nech zbrane slúžia vzdelávaniu ľudu!

Poradňa NKVT bola súčasťou Bulletinu Centra vedecko-technických informácií SR v rokoch 1999 – 2000. V prípade ak by ste mali záujem o štúdium viacerých príspevkov z tejto poradne, články sú dostupné na linke <https://digitalnakniznica.cvtisr.sk/s/hJYD6fFWxR>

Hlavné články vydané k sedemdesiatemu výročiu CVTI SR (rok 2008) sa niesli v duchu radosti z nových priestorov a novej budovy. Do pozornosti dávame najmä článok Realizácia novostavby CVTI SR cez fotoobjektív, ktorý fotograficky dokumentuje priebeh stavby novej budovy CVTI SR na Lamačskej ceste. Zaznamenaný je slávnostný výkop v roku 1998 a slávnostné dokončenie v roku 2007. Z ďalších fotografických príspevkov je zaujímavý článok Premeny v čase, ktorý fotograficky bez Ďalšieho komentára porovnáva život v starej a novej budove. Úvodné slovo publikácie s názvom CVTI SR 1938 – 2008 mal riaditeľ prof. RNDr. Ján Turňa, CSc. Spomínanie na rok 2008 zakončíme článkom História CVTI SR v skratke, ktorý bol doplnený o zaujímavé dobové fotografie.

Spomínanie na minulé výročia zakončíme publikáciou s názvom 75. výročie založenia Centra vedecko-technických informácií SR, v ktorej mal hlavný príhovor prof. RNDr. Ján Turňa, CSc., v článku Quo vadis, CVTI SR. Z tejto publikácie sme vybrali aj článok Kde sme sídlili..., ktorý na deviatich fotografiách zachytáva všetky bývalé a súčasné sídla CVTI SR. Pekne spracované sú aj články Riaditelia CVTI SR, ktorý je súborom fotografických medailónov všetkých bývalých riaditeľ CVTI SR a Veda pútavejšie, v ktorom sa NCP VaT prezentuje svojimi aktivitami ako Veda v CENTRE, Vedecká cukráreň, Vedecký kaleidoskop a magazín Quark.

V tomto článku, ako aj v celej špecializovanej zbierke venovanej osemdesiatemu výročiu CVTI SR sme sa snažili púťavou formou poskytnúť komplexný prehľad zo života inštitúcie počas uplynulých osemdesiatich rokov CVTI SR. V prípade, ak získame ďalšie zaujímavé archívne dokumenty budeme virtuálnu digitálnu zbierku aktualizovať a priebežne dopĺňať.

Mgr. Tomáš Fiala

(Centrum vedecko-technických informácií SR) ■